

ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

<http://dx.doi.org/10.18524/2307-4558.2018.29.139372>

УДК 811.161.2'271.12:616.31

ЛЕЩЕНКО Тетяна Олександрівна,

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства та гуманітарної підготовки ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»; вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна; e-mail: tetyana.57@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-4682-3734

ЖОВНІР Марина Миколаївна,

кандидат філологічних наук, викладач кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»; вул. Шевченка, 23, м. Полтава, 36011, Україна; e-mail: m.zhownir@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8498-9802

НАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВНОРМОВАНІСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. *Мета* статті — висвітлення особливостей функціонування наукового стилю в мові стоматології, аналіз найпоширеніших помилок застосування термінологічного інструментарію стоматологічної галузі. *Матеріал дослідження* — добірка різножанрових наукових текстів, передовсім статей, підручників, посібників, словників, присвячених актуальним стоматологічним проблемам. Для досягнення окресленої мети використано загальнонаукові (індукція, дедукція, аналіз, синтез, спостереження, зіставлення, узагальнення) та власне лінгвістичні *методи і прийоми* (дефініційно-компонентний, лексико-семантичний, контекстуальний, лінгвостилістичний та ін.). У праці акцентовано на важливості коректної й унормованої інтерпретації дослідником наукових фактів, найновіших теорій та гіпотез. *Висновки.* Проінтерпретовано специфіку нормативного і ненормативного слововживання в сучасному писемному науковому мовленні, зокрема проаналізовано функціонування росіянізмів, кальок з російської мови, недоречних українськомовних еквівалентів стоматологічних термінів. Окремо розглянуто складні випадки використання іменників чоловічого роду 2 відміни Р. в., специфіку написання термінів-прикладок тощо.

Ключові слова: науковий стиль, науковий текст, термін, унормованість медичних термінів, стоматологічні терміни.

Постановка проблеми. Попри поширеність думки про пріоритет змісту наукового тексту над його мовним оформленням, не викликають жодних сумнівів міркування про важливість коректності й унормованості мовної інтерпретації дослідником наукових фактів. «Коли вчений наполегливо опановує виражальні можливості мови, а потім уміло послуговується ними, він, по суті, виконує роботу не менш важливу ніж осмислення праць попередників, висунення гіпотез, пошук фактів, розбудова й доведення теорій тощо», — слушно зауважує П. О. Селігей [2, с. 18]. Не лише фактологічна точність і скрупульозність науковця свідчать про його високий професіоналізм та фахову компетенцію. Ми переконані, що рівень опанування мовних навичок значною мірою впливає на адекватність сприймання інформації загалом і популяризацію вченими своїх наукових ідей, тлумачень і теорій.

Натомість відсутність мовної вправності та доцільного використання багатого ресурсу сучасної української літературної мови, передовсім лексико-граматичного і стилістичного, не лише зумовлює змістові огріхи й недоречності в науковій мові, а й часто призводить до безсистемного й алогічного наукового викладу фактів. Прикметно, що цей процес стихійний, бо не вбезпечили себе від нього ні дослідники-початківці, які тільки торують стежу в науку, ні авторитетні теоретики і практики різних галузей знань.

Фахова мова стоматології не відмежована від загального уніфікованого наукового ареалу і вкрай швидко відгукується на будь-які позалінгвальні зміни, демонструючи спроможність адаптуватися до мінливих потреб сучасності. Стрімкий науково-технічний, безупинний інформаційний розвиток, повсякчасне впровадження новітніх технологій у стоматологічну галузь, стихійна інтернаціоналізація спілкування в лікарському середовищі, з одного боку, ускладнюють процес упорядкування системи нових термінів, а з іншого — спонукають лінгвістів до ґрунтовного вивчення, стандартизації та подальшої кодифікації вже сформованої термінологіки.

Крім цього, вкрай гострою бачимо проблему формування й удосконалення дослідниками свого індивідуального наукового стилю. Дошукуючись причин появи, особливостей діагностики, дієвих алгоритмів лікування і профілактики певної хвороби, стоматологи зазвичай забувають про потребу втілення своїх ідей в адекватні мовні форми. Недотримання базових лексичних, морфологічних, син-

таксичних, фразеологічних чи стилістичних норм літературної мови призводить до низького рівня мовної культури наукових праць загалом та прискорює стихійний процес утвердження наукоподібності стоматологічних студій. У сприяттні формуванні в стоматологів стилістичної компетенції у володінні науковою мовою й пізнанні особливостей функціонування наукового стилю в мові стоматології — беззаперечна **актуальність** цієї статті.

Зв'язок проблеми з попередніми дослідженнями. Різномасштабне студіювання мови в медицині (Я. Ю. Вакалюк, Л. Г. Василенко, С. П. Гриценко, С. Ю. Дев'ятко, Г. О. Золотухін, Т. О. Лещенко, Н. П. Литвиненко, Л. Г. Лісовий, Н. В. Мисник, Л. А. Пиріг, Г. В. Навчук, О. Б. Петрова, І. В. Семенко, Л. О. Симоненко, А. В. Ткач, І. Є. Томка, В. Г. Юфименко та ін.) засвідчило, що філологи свідомо дбають про вномованість термінологічного апарату, який обслуговує інститут охорони здоров'я, а також переймаються гострою проблемою підготовки висококваліфікованих медичних кадрів, для яких опанування фахової мови — це запорука успіху й визнання в науковій сфері.

Постановка дослідницьких завдань. Мета статті полягає в аналізі найпоширеніших помилок застосування термінологічного інструментарію стоматологічної галузі. Згідно з поставленою метою визначені завдання дослідження: 1) обґрунтувати потребу виформовування термінологічної компетенції в науковців; 2) дослідити і проінтерпретувати огріхи в науковому стоматологічному лексиконі. Джерелом фактичного матеріалу слугує добірка різножанрових наукових текстів зі стоматології.

Практична цінність результатів дослідження пов'язана з тим, що вони сприятимуть удосконаленню наукових текстів, присвячених актуальним стоматологічним проблемам. Акцент на типових помилках, які допускають стоматологи, намагаючись якнайточніше подати результати своїх дослідницьких пошуків, а також аналіз нормативного й ненормативного в сучасному писемному науковому мовленні не лише убезпечать авторів від необґрунтованого та недоцільного використання багатих лексичних, граматичних і стилістичних ресурсів сучасної української мови, а й викличуть бажання навчитися втілювати думки відповідно до узвичаєних мовних норм і вимог наукового стилю.

Виклад основного матеріалу. Першочерговий крок на шляху до подолання мовної недолугості — оволодіння нормами української мови. Утім, укротре підкреслимо брак мовної культури наукових праць стоматологів. На жаль, різножанрові форми наукового тексту — доповіді, лекції, статті, монографії, посібники, довідники та ін., авторами яких нерідко є визнані й поціновані науковими колами знавці того чи того напрямку в галузі стоматології, не можна вважати взірцями нормативності, стилістичної довершеності й термінологічної визначеності. Звісно, жодна система не досягає досконалості відразу, але прагнути її треба.

Найперше потрібно навчитися обирати з-поміж широкого спектра виражальних засобів ті, що не лише оприлюднять наукові здобутки дослідника, а й забезпечать логічність, точність і коректність викладу фактажу. Звісно, суттєво ускладнює цей процес позалінгвальна дійсність. Відомо, що внаслідок тісних міжмовних контактів, зокрема взаємовпливу української та російської мов, відбуваються помітні зміни в обох мовних системах: порушуються лексичні, стилістичні, правописні норми, елементи російської мови закріплюються й активно функціонують у лексиці української мови, недоречні еквіваленти й нелогічні інтерпретації наукових понять зумовлюють низку помилок і неточностей у наукових текстах.

Зазначимо, що автори досліджень нехтують узуальними мовними нормами перекладу й донині повсякчас уживають кальки з російської мови, лише в поодиноких випадках їм вдається їх уникати. Тож наукові тексти переобтяжені мовними одиницями, невмотивованими нормами перекладу: *«В ортопедичній стоматології застосовується для очищення золота від лігатурних домішок і виготовлення розчину відбілу для нержавіючої сталі, а також для розчинення золота в царській горілці (суміш складається з об'єму HNO₃ і трьох об'ємів HCL)»* (Нідзельський, с. 11), *«Аналогічне утворення на нижній щелепі називається альвеолярною частиною і рідше — альвеолярним краєм»* (Нідзельський, с. 17).

Необхідно ретельно й виважено добирати доречні українські відповідники науковим поняттям: *приступ — напад, утворення — утвір, відбіл — вибілювач, відпал — відпалювання, відбілювання — вибілювання, плавління — плавлення, шорхуватість — шорсткість, вздутий — здутий* та ін.

Натрапляємо на слова, фрази, навіть речення, значення яких постійно плутають, тож уживають їх неправильно. Причина цьому — нашаровування семантики слів різних мов, а результат — поява росіянізмів, які повсякчас актуалізуються в загальнонауковому дискурсі, зокрема й стоматологічному: *виключення — виняток, ведучий — провідний, обумовлений — зумовлений, виключати — охоплювати, містити у своєму складі, складатися з..., виясняти — з'ясовувати, заключатися — полягати, співпадати — збігатися, являти собою — бути, на разуюнок — щодо, той чи інший — той чи той, у більшості випадків — здебільшого, на огляді, при огляді — під час огляду, виключна роль — виняткова роль* та ін.

Прагнення назвати і максимально точно окреслити кожне конкретне явище чи предмет, що має стосунок до стоматології, не завжди допомагає уникати помилок, неточностей, а головне — рідко внеможливіє появу різних тлумачень понять, хаотичність терміновживання та плутанину в межах лексики стоматології. Тому непоодинокі випадки оприявлення невласливих словам смислів. Так, у проаналізованих текстах опозити *вірний — невірний* повсякчас уживаються в таких значеннях

«який заслуговує довір'я; постійний у своїх поглядах і почуттях; відданий» [9, т. I, с. 680], «який викликає сумнів, недовір'я; обманливий, ненадійний» [9, т. V, с. 266]: «Поставте **вірний діагноз**» (4), «*Але подібний **розрахунок невірний**, так як волокна м'язів не паралельні, а їх рівнодіюча сила буде визначатися за законом паралелограма і відповідно буде меншою*» (Нідзельський, с. 6). Натомість варто вживати атрибутиви *правильний* — *неправильний*.

Фіксуємо в наукових текстах й інші недоречності. У лексикографічних джерелах подано традиційне значення лексеми *зобов'язаний* — «який повинен виконувати певні обов'язки; який одержав, досяг чогось завдяки кому-, чому-небудь» [9, т. III с. 647]. Утім, радимо уникати цього слова, вжитого в прямому значенні: «*Це ще раз свідчить про те, що ріст щелеп (у цьому випадку при адентії) генетично детермінований, а виникнення альвеолярних дуг **зобов'язане** процесу прорізування зубів*» (Дорошенко, с. 44). У синонімічному словнику представлено парадигму дієприкметників (*зумовлений, спричинений, викликаний, породжений*), послуговану якими, на нашу думку, дасть змогу позбутися небажаних конотацій, двозначності та запобігти викривленню висловленого загалом.

Замість прислівника *звичайно* радимо обирати питомий для української мови — *зазвичай*: «**Звичайно** виділяють слизову оболонку губи (з червоною облямівкою), щоки, ясен, твердого та м'якого піднебіння, язика, дна порожнини рота» (Данилевський, с. 14).

Використання лексеми *сторона* (синонім до іменників *місцевість, область, район, край, батьківщина, вітчизна*) замість *бік* — це порушення норми: «*Для формування вестибулярної та оральної поверхні для жувальних зубів (премолярів) у кільці на двох протилежних **сторонах** вирізають трикутник відповідно розташуванню випуклості (екватора)*» (Нідзельський, с. 162).

Спорадично вживане дослідниками у ряді випадків («*У зв'язку з цим у стоматології, наприклад, матеріали ізоляційні повинні бути інертними, ізолювати вологу, у **ряді випадків** мати товщину плівки не більше 0,005 мм, витримувати зусилля пресування та умови полімеризації, не фарбувати й не змінювати колір ізолюваних середовищ, легко видалятися з їх поверхні*» (Нідзельський, с. 194) доцільно вилучити зі свого наукового лексикону, натомість варто послуговуватися словами *декілька, кілька, багато, немало, чимало* та ін.

Перелік зафіксованих огріхів слововжитку в стоматологічному дискурсі неважко продовжити. Приміром, спостереження показали, що в авторів наукових текстів виникають труднощі з уживанням і тлумаченням слів *утиск і притиск*. *Утиск* — це «насильне, несправедливе обмежування чий-небудь прав та дій» [9, т. VIII, с. 61], а *притиск* — «дія за значенням притиснути, притискати, і притискувати» [9, т. XI, с. 581]. Текстові фрагменти пересвідчують у сплутуванні семантики цих понять: «*Причини: оклюзійні порушення в результаті деформації зубних рядів, глибокого прикусу; **утиск** суглобового диска при дисфункції латеральних крилоподібних м'язів, остеоартрозах і англозах суглоба, контрактурах, рубцевих змінах шкіри та слизової оболонки після травми, опіків*» (Нідзельський, с. 49).

Окремо зауважимо про переклад українською мовою російського іменника *сцепление*, який часто вживають стоматолого-ортопеди: «*Протравливание приводит к образованию в эмали пор, в которые затекает неотвержденный полимерный материал с образованием после полимеризации так называемых тяжей, обеспечивающих механическое **сцепление** герметика с эмалью зуба*» (Трезубов, с. 41). Підкреслимо, що правильний відповідник до вказаного слова — *зчеплення* — «дія за значенням зчепити і стан за знач. зчепитися» [9, т. III, с. 737]. Водночас у текстах фіксуємо ненормативний варіант перекладу — *щеплення*: «*Зв'язок металу і кераміки реалізується за рахунок сил Ван дер Ваальса (сили взаємодії молекулярних електричних диполів), механічного **щеплення**, обумовленого геометрією поверхонь, сил стиснення, що виникають при спіканні фарфору з металом, хімічного зв'язку оксидів кераміки та металу*» (Нідзельський, с. 54). Лексема *щеплення* кодифікована зі значенням «дія за значенням щепити» [9, т. XI, с. 581], тобто ввести в організм який-небудь препарат шляхом уколу.

«За нашими спостереженнями, найбільші труднощі в користуванні термінами з ортопедичної стоматології викликає родовий відмінок однини іменників чоловічого роду 2 відміни, що загалом характерно і для користувачів українською мовою в цілому», — переконана дослідниця Т. О. Лещенко [6, с. 143]. І з цими міркуваннями, безперечно, важко не погодитися, адже відсутність уніфікованого алгоритму вживання закінчень родового відмінка (*-а* чи *-у*), зокрема й для вузькоспеціальних стоматологічних термінів, а також наявність значної кількості уточнень, винятків із загальних правил зумовлюють систематичний ненормативний терміновжиток. Якнайшвидше заповнення вказаної зрутико-методологічної лакуни, на наш погляд, сприятиме також упорядкуванню лексика стоматології.

Щодо проаналізованих зразків наукових текстів, то слід указати на численні випадки вживання розглядуваних термінів — іменників чоловічого роду 2 відміни Р. в., які суперечать панівним правописним нормам: «*Хворий 49 років скаржиться на рухомість 24, 26, 27; виділення **гноя** з комірки видаленого 25», «*Хворий 46 років, скаржиться на рухомість 14,16,17 зубів, виділення **гною** з лунки видаленого 15 зубу*», «*Чоловік 28 років звернувся до ЧЛВ і йому був поставлений діагноз: перелом альвеолярного **відростку** верхньої щелепи у фронтальному відділі*» (5).*

У наукових і навчально-методичних працях будь-що потрібно використовувати правильні закінчення (*-а, -у*), особливо, якщо терміновжиток регламентовано правописом: *органа* (анатоміч-

ний утвір), *рота, язика, зуба, зародка, моляра, премоляра, кореня, екзостоза, гребеня, каркаса, синуса, стержня, протеза, вініра, зліпка, обтуратора, страза, абатмента, штифта, гвинта, ретейнера, бампера, лазера, зонда, болта, бора, пінцета, скалера, кюрета, шпателя, пінцета, йоржа; карієсу, гною, нальоту, ексудату, абсцесу, флюсу, набряку, епулісу, стоматиту, гінгівіту, глоситу, пульпіту, періодонтиту, кальцинозу, бруксизму, тризму, дентину, цементу, силанту, лінолеуму, гіпсу, воску, композиту, мінералу, тонусу, каналу, прикусу, фтору, синус-ліфтингу, депофорезу, куретажу, імпульсу та ін.*

Подколи правильну флексію (–а чи –у) визначає семантика слова: *карбункула* (гнійне запалення глибоких шарів шкіри й підшкірної клітковини; скупчення на невеличкій ділянці шкіри кількох фурункулів) — *курбункулу* (коштовний камінь — червоний гранат), *органа* (анатомічний утвір) — *органу* (установа; друковане видання; засіб), *апарата* (прилад, пристрій для виконання якої-небудь роботи) — *апарату* (установа або сукупність органів, що обслуговують яку-небудь ділянку державного управління чи господарства; сукупність органів, які виконують певні функції в організмі), *каменю* (тверда гірська порода у вигляді суцільної маси або окремих шматків, що не кується й не розчиняється у воді) — *каменя* (коштовний мінерал; хвороба) та ін.

Пильної уваги потребують терміни, які в російській мові мають подвоєння приголосних, а в українській ці приголосні не подвоюються: *абсцесс* — *абсцес*, *глоссит* — *глосит*, *глоссопироз* — *глоссопироз*, *дезокклюзія* — *дезоккюзія*, *ексудат* — *ексудат*, *целлулоид* — *целлулоїд*, *гуттаперча* — *гуттаперча*, *флосс* — *флос*, *кламмер* — *кламер*, *коффердам* — *кофердам*, *окклюзія* — *оккюзія*, *оссальний (костный)* — *осальний*, *максиллярний* — *максиллярний*, *рецессия* — *рецесія*, *коррекція* (*зуба, протеза*) — *корекція*, *макроглоссия* — *макроглосія* та ін.

Плеоназм — це «сполучення близьких за значенням слів, з яких одне або кілька логічно зайві» [9, т. VI, с. 576]. Зауважимо, що проаналізовані фрагменти текстів не позбавлені й певних надлишковостей: «Первинна (**вроджена**) **адентія** зустрічається дуже рідко, найчастіше будучи частиною синдрому ангідротичної ектодермальної 10 дисплазії» (Нідзельський, с. 9).

Повсякчасна актуалізація лексем на позначення понять, пов'язаних із найсучаснішими стоматологічними технологіями й передовими інноваціями у сфері профілактики й лікування зубів та ротової порожнини, з одного боку, свідчить про невпинний розвиток як стоматології, так і галузевої термінології, а з іншого — переконає в появі чималих складнощів, зумовлених потребою максимально точно й коректно подати словесні рефлексії наукових здобутків. Так, у мові сучасних стоматологів поширений термін *хендблестер*, що вживається для номінації пристрою, який видаляє наліт за допомогою абразивного порошку. Щоправда, в написанні цього терміна науковці не такі суголосні, як у його потрактуванні, тому в наукових текстах натрапляємо на варіацію *хендблестер* — *хендблестер*: «*Мета роботи — дослідити клінічну ефективність застосування гліцину під час професійної гігієни порожнини рота за допомогою хендблестера*» (Голод, с. 46), «*В основній групі для очищення емалі зубів застосовували хендблестери (рис. 1.) Air-Flow (EMS), в контрольній — низькочастотні пневматичні скелери Sonic Air (KaVo)*» (Дудік, с. 92). Нагадуємо, що вмотивованим нормами українського правопису, а не свавільним перекладом з англійської мови, є варіант *хендблестер* (після приголосних *д, т, з, с, ц, ж (дж), ч, ш, р* перед наступним приголосним уживається *И*). За цим правилом також пишуться інші ключові стоматологічні терміни: *цистоектомія, дистонія, глосит, синус, синусит, динтимет, дизостоз, дистальний (горб, край), дифузія, дистрофія* тощо. Важливо, що після *б, п, в, м, ф, г, к, х, л, н* правильно вживати *І*: *гінгівіт, гіпертрофія, гіперплазія, гінгівопластика, гіперестезія, лігатура, лімфаденіт, ліпома, мікоз, пульпіт* та ін.

Окремо зауважимо про написання термінів-прикладок, які здебільшого вживають для позначення понять, явищ і процесів, пов'язаних із найсучаснішими стоматологічними технологіями. Появу нових термінологем пояснюють тенденцією до екстралінгвального маркування наукового словника. Стрімкий розвиток стоматологічної галузі, без перебільшення, зумовлює активізацію наукової терміноворотворчості та поповнення стоматологічного інструментарію новотворами, зокрема й конструкціями прикладкового типу, які за правописними нормами потрібно писати через дефіс: *брекет-система, інсерт-імплантація, фінгер-плагер, фінгер-спідер, фінір-бор, імедіат-протез, сендвич-протез, пломба-вкладка (оверей, інлей), синус-ліфтинг* та ін. Попри таку точність і чітку регламентацію написання, у проаналізованих наукових текстах фіксуємо помилки: «*Синусліфт (синусліфтинг, субантральна аугментація, sinus floor elevation procedure, subantal option)* — *хірургічна процедура з метою підняття дна верхньощелепної пазухи, заповнення утвореного простору кістковопластичним матеріалом і наступною імплантацією; може бути одно- та двохетапним, закритим або відкритим*» (Нідзельський, с. 299).

Висновки. Висловлені в статті зауваги і рекомендації дають ваговиті аргументи на користь грамотності, цілісності, системності та стилістичної довершеності наукового тексту, написаного стоматологом. Цілком очевидно, що стоматологічна терміносистема потребує нагального ґрунтовного аналізу, і тут дослідників чекає велика робота. Українці необхідно, щоб сучасні й майбутні вчені-філологи, а також фахівці стоматологічної галузі спрямували свій науковий вектор в український культурний і мовний простір, управно обслуговувалися вже сформованим терміноапаратом та сприяли

його впорядкуванню, адже правильне й обґрунтоване вживання фахових термінів — мало не щоденний обов'язок кваліфікованого спеціаліста. При цьому його наукова метамова має бути взірцем унормованості й мовної досконалості.

Щодо гармонії й дисгармонії змісту і форми наукових текстів, про які йдеться в цій статті, то вони мають зазнати суттєвого орфографічного і пунктуаційного, граматичного та стилістичного корегування.

Л і т е р а т у р а

1. Голод Л. В., Прында М. Ю., Руда І. В. Оцінка ефективності застосування гліцину під час професійної гігієни порожнини рота за допомогою порошковоструменевих апаратів (хендблестерів) // Медицина транспорту України. — К., 2015. — № 1. — С. 46–50.
2. Данилевський М. Ф., Борисенко А. В., Політун А. М. та ін. Терапевтична стоматологія : підручник : у 4 т. — К. : Здоров'я, 2004.
3. Дорошенко С. І., Бабаскін Ю. І. Диференційована діагностика клінічних форм адентії, тобто вродженої відсутності зачатків зубів, та її основні діагностичні критерії // Український стоматологічний альманах. — Полтава, 2012. — № 2 (1). — С. 40–47.
4. Дудік О. П., Чугу Т. В., Рута І. В. Герметизація фісур у дітей молодшого шкільного віку м. Вінниці та ефективність застосування повітряно-абразивного очищення емалі перед її проведенням // Вісник Вінницького національного медичного університету. — Вінниця, 2016. — Т. 20. № 1. — С. 91–94.
5. Крок тестування онлайн [Електронний ресурс]. — URL : <https://www.med-test.in.ua/uk/statistics/show/test/86650>. — Дата звернення : 25.03.2018. — Назва з екрана.
6. Лещенко Т. О., Шарбенко Т. В., Юфименко В. Г. Актуальні питання внормованості терміносистеми ортопедичної стоматології у формуванні професійних компетенцій на післядипломному етапі освіти // Актуальні питання лінгвістики, професійної лінгводидактики, психології і педагогіки вищої школи : збірник статей II Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Полтава, 8–9 червня 2017 р.). — Полтава : Астроя, 2017. — С. 139–144.
7. Нідзельський М. Я., Писаренко О. А., Соколовська В. М., Ясногорська С. С. Тлумачний термінологічний довідник із ортопедичної стоматології. — Полтава : СПДФО Гаража М. Ф., 2015. — 361 с.
8. Селігей П. О. Науковець і його мова // Українська мова. — К., 2012. — № 4. — С. 18–28.
9. Словник української мови : в 11 т. — К. : Наукова думка, 1970–1980.
10. Трезубов В. Н., Арутюнов С. Д., Мишнев Л. М. Клиническая стоматология : учебник — М. : Практическая медицина, 2015. — 788 с.

References

1. Golod, L. V., Prynda, M. Yu., Ruda, I. V. (2015), «Assessment of the effectiveness of the use of glycine during professional oral hygiene with powder thrombotic devices (hodiblasters)», *Medicine of Ukrainian transport : scientific and practical journal* [Otsinka efektyvnosti zastosuvannya hlitsynu pid chas profesijnoi hihieny porozhnyny rota za dopomohou poroshkovo-strumenevykh aparativ (khendyblasteryv)], *Medytsyna transportu Ukrainy : naukovo-praktychnyj zhurnal*, Kyiv, vol. 1, pp. 46–50.
2. Danilevsky, M. F. (2014), *Therapeutic dentistry* [Terapevtychna stomatolohija], Zdorovia, Kyiv, 400 p.
3. Doroshenko, S. I., Babaskin, Yu. I. (2012), «Differentiated diagnosis of clinical forms of edentia, that is, congenital absence of rudiments of teeth, and its main diagnostic criteria», *Ukrainian Dental Almanac* [«Dyferentsijovana diahnostyka klinichnykh form adentii, tobtov vrodzhenoi vidsutnosti zachatkiv zubiv, ta jii osnovni diahnostychni kryterii», *Ukrains'kyj stomatolohichnyj almanakh*], Poltava, vol. 2 (1), pp. 40–47.
4. Dudik, O. P., Chuhu, T. V., Ruta, I. V. (2016), «Sealing of fissures in children of junior school age in Vinnitsa and efficiency of application of air-abrasive cleaning of enamel before its execution», *Bulletin of the Vinnytsia National Medical University* [«Hermetyzatsija fisur u ditej molodshoho shkil'noho viku m. Vinnytsi ta efektyvnist' zastosuvannja povitrijano-abrazyvnoho ochyshchennja emali pered jii provedennjam», *Visnyk Vinnyts'koho natsional'noho medychnoho universytetu*], Vinnytsia, vol. 1, pp. 91–94.
5. *Online testing step* [Krok testuvannia onlain], available at : <https://www.med-test.in.ua/uk/statistics/show/test/86650>.
6. Leshchenko, T. O. (2017), «Topical issues of the regulation of the terminology of orthopedic dentistry in the formation of professional competences in the postgraduate educational stage», *Actual problems of literature, psychology and pedagogy of higher-educational school, Collected articles of the 2nd All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation* [«Aktualni pytannia vnormovanosti terminosystemy ortopedychnoi stomatolohii u formuvanni profesiynykh kompetentsij na pisliadyplomnomu etapi osvity», *Aktualni pytannia lnhvistyky, profesijnoi lnhvodydaktyky, psykholohii i pedahohiky vyshchoi shkoly : zbirnyk statei II Vseukrains'koi nauk.-prakt. konf. z mizhnarodnoju uchastiu (m. Poltava, 8–9 chervnia 2017 r.)*], Astraja, Poltava, pp. 139–144.
7. Nidzel's'ky, M. Y. (2015), Pysarenko, O. A., Sokolov's'ka, V. M., Jasnogors'ka, S. S. *Explanatory terminological guide for orthopedic stomatology* [Tlumachnyj terminolohichnyj dovidnyk iz ortopedychnoi stomatolohii], SPDFO Harazha M. F., Poltava, 361 p.
8. Selighei, P. O. (2012), «Scientist and his speech», *The Ukrainian language* [«Naukovets' i yoho mova», *Ukrains'ka mova*], Kyiv, vol. 4, pp. 18–28.
9. *Dictionary of the Ukrainian language : in 11 vol.* (1970–1980), [Slovnnyk ukrains'koi movy : v 11 t.], Naukova dumka, Kyiv.
10. Trezubov, V. N. (2015), *Clinical dentistry* [Klynycheskaja stomatologija], Prakticheskaja meditsina, Moscow, 788 p.

ЛЕЩЕНКО Татьяна Александровна,

кандидат филологических наук, заведующий кафедрой украиноведения и гуманитарной подготовки ВГУЗУ «Украинская медицинская стоматологическая академия»; ул. Шевченко, 23, г. Полтава, 36011, Украина; e-mail: tetyana.57@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-4682-3734

ЖОВНИР Марина Николаевна,

кандидат филологических наук, преподаватель кафедры украиноведения и гуманитарной подготовки ВГУЗУ «Украинская медицинская стоматологическая академия»; ул. Шевченко, 23, г. Полтава, 36011, Украина; e-mail: m.zhovnir@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8498-9802

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ НОРМИРОВАНИЯ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОГО ИНСТРУМЕНТАРИЯ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

Аннотация. *Цель* статьи — освещение особенностей функционирования научного стиля в языке стоматологии, анализ распространённых ошибок применения терминологического инструментария стоматологической отрасли. *Материалом* исследования послужила подборка разножанровых научных текстов (статей, учебников, пособий, словарей), посвящённых актуальным стоматологическим проблемам. В работе использованы общенаучные (индукция, дедукция, анализ, синтез, наблюдение, сопоставление, обобщение) и собственно лингвистические *методы и приёмы* (дефиниционный, компонентный, лексико-семантический, контекстуальный, лингвостилистический и др.). Акцентируется внимание на значимости корректной и правильной интерпретации исследователем научных фактов, новейших теорий и гипотез. *Выводы.* В представленной работе дана интерпретация специфики нормативного и ненормативного словоупотребления в современной письменной научной речи, в частности, проанализированы особенности функционирования русизмов, калек с русского языка, неуместных украиноязычных эквивалентов стоматологических терминов. Отдельно рассмотрены сложные случаи использования существительных мужского рода 2 склонения в Р. п., особенности написания приложений и др.

Ключевые слова: научный стиль, научный текст, термин, нормирование медицинских терминов, термины стоматологии.

Tetyana O. LESHCHENKO,

Candidate (PhD) of Philological Sciences, Head of the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training HSEE of Ukraine «Ukrainian Medical Stomatological Academy»; 23 Shevchenko str., Poltava, 36011, Ukraine; e-mail: tetyana.57@ukr.net; ORCID ID: 0000-0003-4682-3734

Maryna M. ZHOVNIR,

Candidate (PhD) of Philological Sciences, lecturer of the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training HSEE of Ukraine «Ukrainian Medical Stomatological Academy»; 23 Shevchenko str., Poltava, 36011, Ukraine; e-mail: m.zhovnir@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-8498-9802

ACTUAL PROBLEMS OF THE RATIONING OF TERMINOLOGICAL INSTRUMENTS IN THE LANGUAGE OF DENTISTRY

Summary. The *purpose* of this paper is to find out and to describe the peculiarities of the functioning of the scientific style in the language of dentistry. The article deals with the analysis of common mistakes in scientific style in the context of the current dental industry in Ukraine. The *material* of the study is a selection of different scientific texts, articles, textbooks and dental dictionaries. The general scientific (induction, deduction, analysis, synthesis, observation, comparison, generalization) and linguistic *methods and techniques* (definitions, component, lexico-semantic, contextual, linguistic and other) were used in this scientific work. The importance of correct interpretation of scientific facts, modern theories and hypotheses is pointed out. It is also noted that the skilful usage of professional terms is a daily duty of every qualified specialist. *Conclusions.* The study of the textual material made it possible to show the difficulties of translation from Russian and to determine the usage of incorrect language equivalents of dental terms. In addition, an excessive using of Russian borrowings, incorrect lexical equivalents were outlined. In the current paper difficulties in using nouns (masculine, genitive case) were analyzed and explained.

Key words: scientific style, scientific text, the term, rationing of medical terms, dental terms.

Статтю отримано 20.04.2018 р.